

ЛІКВІДАЦІЯ ВИЩОГО СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО СУДУ УКРАЇНИ З РОЗГЛЯДУ ЦИВІЛЬНИХ І КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВ І ПОДАЛЬША ДОЛЯ СУДДІВ ЦЬОГО СУДУ**LIQUIDATION OF HIGH SPECIALIZED COURT OF UKRAINE FOR CIVIL AND CRIMINAL CASES AND FURTHER DESTINY OF JUDGES OF THIS COURT**

Лагнюк О.М.,

к.ю.н., заступник начальника відділу забезпечення діяльності
заступника Голови та секретаря судової палати*Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ*

У статті проводиться аналіз змін, що вносяться Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» № 1401-VIII та Законом України «Про судову систему і статус суддів» № 1402-VIII (набрали чинності 30 вересня 2016 року) до нині існуючої системи судуострою в Україні. Розкрито проблеми правового регулювання у сфері визначення правового статусу суддів Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ у зв'язку з ліквідацією цього суду.

Ключові слова: вищі спеціалізовані суди, ліквідація суду, судді Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, конкурс на зайняття посади у Верховному Суді України, подання заяви про відставку.

В статье осуществляется анализ изменений, которые вносятся Законом Украины «О внесении изменений к Конституции Украины (касательно правосудия)» № 1401-VIII и Законом Украины «О судебной системе и статусе судей» № 1402-VIII (вступили в силу 30 сентября 2016 года) в действующую систему судостроения в Украине. Раскрыты проблемы правового регулирования в сфере определения правового статуса судей Высшего специализированного суда Украины по рассмотрению гражданских и криминальных дел в связи с ликвидацией этого суда.

Ключевые слова: высшие специализированные суды, ликвидация суда, судьи Высшего специализированного суда Украины по рассмотрению гражданских и криминальных дел, конкурс на занятие должности в Верховном Суде Украины, подача заявления об отставке.

The article provides the analysis of amendments by the Law of Ukraine № 1401-VIII «On Amending the Constitution of Ukraine (Regarding Justice)» and the Law of Ukraine № 1402-VIII «On the Judiciary and the Status of Judges» (come into force on 30 September, 2016) to the currently existing system of judiciary in Ukraine. The author reveals problems of legal regulation in the sphere of determination of the legal status of judges of the High Specialized Court of Ukraine for Civil and Criminal Cases due to the liquidation of this court.

According to item 5 of the item 161 of the chapter XV «Transitional Provisions» of the Constitution of Ukraine edited by the Law of Ukraine № 1401 from the day of coming into force of the Law of Ukraine «On Amending the Constitution of Ukraine (regarding justice)» in cases of reorganization or liquidation of separate courts established before coming into force of the Law of Ukraine «On Amending the Constitution of Ukraine (regarding justice)», judges of such courts have right to submit a claim on resignation or a claim on the participation in competition for the position of a judge determined by the law. Herewith, the peculiarities of a judge transfer to position in other court can be determined by law.

Herewith, from 30 September, 2016 appointment, termination of authority and dismissal of judges is held according to the Constitution of Ukraine taking into account amendments made by this Law (item 2 of the Chapter II «Final and Transitional Provisions» of the Law of Ukraine № 1401).

In the view of the abovementioned, it is necessary to investigate ways to solve such problem issues, which can appear due to the HSCU liquidation: 1) which subject will take the decision on liquidation of the HSCU; 2) submission of resignation claim by the HSCU judge by 30 September, 2016; 3) submission of resignation claim by the HSCU judge after 30 September, 2016; 4) submission of claim on the participation in competition for another position by the HSCU judge; 5) submission of claim on transfer to position in another court by the HSCU judge.

It is important to remark that to the HSCU liquidation procedure it's impossible to apply mechanism foreseen by the sub-item 6 of the item 161 of the Chapter XV «Transitional Provisions» of the Constitution of Ukraine edited by the Law of Ukraine № 1401. Therefore, only the Verkhovna Rada of Ukraine is authorized to adopt the decision on the HSCU liquidation by the law of Ukraine, whose draft is submitted by the President of Ukraine after consultations with the High Council of Justice.

Key words: high specialized courts, liquidation of court, judges of the High Specialized Court of Ukraine for Civil and Criminal Cases, competition for positions in the Supreme Court of Ukraine, submission application for resignation.

30 вересня 2016 року набрали чинності Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 02 червня 2016 року № 1401-VIII (далі – Закон України № 1401) [1] та Закон України «Про судову систему і статус суддів» від 02 червня 2016 року № 1402-VIII (далі – Закон України № 1402) [2].

Так, ч. 4 ст. 125 Конституції України в редакції Закону України № 1401 визначено, що відповідно до закону можуть діяти вищі спеціалізовані суди.

Варто зауважити, що зміст цієї норми не змінився і в попередній редакції цієї статті. Однак кардинально змінився законодавчий підхід до визначення, які саме суди є вищими спеціалізованими.

Згідно з абз. 2 ч. 3 ст. 17 Закону України № 1402 для розгляду окремих категорій справ відповідно до цього Закону в системі судуострою діють вищі спеціалізовані суди, якими є Вищий суд з питань інтелектуальної власності та Вищий антикорупційний суд (ч. 2 ст. 31 Закону України № 1402).

Таким чином, воля законодавця така, щоб не було передбачено законом існування в системі судуострою такого

суду, як Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних та кримінальних справ (далі – ВССУ).

Метою статті є аналіз та дослідження чинного законодавства України та вищезгаданих законів України, які набрали чинності 30 вересня 2016 року, в аспекті правового статусу ВССУ та суддів цього суду, визначення можливих варіантів дій суддів у зв'язку з ліквідацією ВССУ, виокремлення проблемних питань законодавчого регулювання відносин у цій сфері.

Відповідно до п. 5 п. 161 розділу XV «Перехідні положення» Конституції України в редакції Закону України № 1401 з дня набрання чинності Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» у випадках реорганізації чи ліквідації окремих судів, утворених до набрання чинності Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)», судді таких судів мають право подати заяву про відставку або заяву про участь у конкурсі на іншу посаду судді в порядку, визначеному законом. При цьому особливості переведення судді на посаду в іншому суді можуть бути визначені законом.

При цьому з 30 вересня 2016 року припинення повноважень та звільнення суддів здійснюється відповідно до Конституції України з урахуванням внесених цим Законом змін (п. 2 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України № 1401).

З огляду на вищезазначене, вбачається необхідним дослідити шляхи вирішення таких проблемних питань, які можуть виникнути у зв'язку з ліквідацією ВССУ:

1) який суб'єкт буде приймати рішення про ліквідацію ВССУ;

2) подання заяви суддею ВССУ про відставку до 30 вересня 2016 року;

3) подання заяви суддею ВССУ про відставку після 30 вересня 2016 року;

4) подання заяви суддею ВССУ про участь у конкурсі на іншу посаду;

5) подання заяви суддею ВССУ про переведення на посаду в іншому суді.

1. Ліквідація ВССУ

Згідно з п.п 6-9 розділу XII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України № 1402 ВССУ припиняє свою діяльність та ліквідується у встановленому законом порядку з дня початку роботи Верховного Суду України у складі щонайменше 65 суддів цього суду за рішенням його Пленуму та у зв'язку з набранням чинності відповідним процесуальним законодавством, що регулює порядок розгляду справ Верховним Судом України.

Граничний строк, який встановлений для утворення Верховного Суду України, становить 6 місяців з дня набрання чинності цим Законом, тобто до 30 березня 2017 року (п. 4 розділу XII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України № 1402).

При цьому порядок ліквідації суду визначений ст. 19 Закону України № 1402. Так, відповідно до ч.ч. 1, 2 цієї статті суд ліквідується законом, проект якого вносить до Верховної Ради України Президент України після консультації з Вищою радою правосуддя.

Виключний перелік самостійних підстав для ліквідації суду, встановлений ч. 4 ст. 19 Закону України № 1402, складає:

- 1) зміна визначеної цим Законом системи судоустрою;
- 2) необхідність забезпечення доступності правосуддя;
- 3) оптимізація витраток державного бюджету;
- 4) зміна адміністративно-територіального устрою.

Важливо зауважити, що до процедури ліквідації ВССУ не може бути застосовано передбачений пп. 6 п. 16¹ розділу XV «Перехідні положення» Конституції України в редакції Закону України № 1401 механізм, згідно з яким до впровадження нового адміністративно-територіального устрою України відповідно до змін до Конституції України щодо децентралізації влади, але не довше ніж до 31 грудня 2017 року, утворення, реорганізацію та ліквідацію судів здійснює Президент України на підставі та у порядку, що визначені законом.

Це пояснюється наступним.

По-перше, вищезгаданим пп. 6 регламентований механізм, який застосовується лише з такої самостійної підстави утворення чи ліквідації суду, як зміна адміністративно-територіального устрою (ч. 4 ст. 19 Закону України № 1402).

По-друге, системний аналіз ст. ст. 17 («Система судоустрою»), 31 («Види і склад вищих спеціалізованих судів») Закону України № 1402 дає підстави стверджувати, що єдиною виключною підставою для ліквідації ВССУ є зміна визначеної цим Законом системи судоустрою (ч. 4 ст. 19 цього Закону).

Таким чином, виключно Верховна Рада України уповноважена приймати рішення про ліквідацію ВССУ законом України, проект якого вносить Президент України після консультацій з Вищою радою правосуддя.

2. Подання заяви суддею ВССУ про відставку до 29 вересня 2016 року

Порядок звільнення судді ВССУ з посади за його заявою про відставку, поданою до 29 вересня 2016 року включно, визначається ст. 120 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» в редакції Закону України «Про забезпечення права на справедливий суд» від 12 лютого 2015 року № 192-VIII з наступними змінами [3].

При цьому згідно із ч.ч. 1, 3 цієї статті заява про відставку подається суддею, який має стаж роботи на посаді судді не менше 20 років, що визначається відповідно до ст. 135 цього Закону, безпосередньо до Вищої ради юстиції, яка протягом одного місяця з дня надходження відповідної заяви вносить до органу, який обрав суддю, подання про звільнення судді з посади.

За суддею, звільненим за його заявою про відставку, зберігається звання судді та гарантії недоторканності, встановлені для судді до його виходу у відставку (ч. 5 ст. 120 цього Закону).

Вважаємо за необхідне звернути увагу, що до суддів ВССУ, які подали заяву про відставку до набрання чинності законів України № 1401 та 1402 застосовуються вимоги п. 5 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про забезпечення права на справедливий суд», в якому встановлено, що пенсія або щомісячне довічне грошове утримання судді виплачується незалежно від заробітку (прибутку), одержуваного суддею після виходу у відставку. Довічне грошове утримання суддям виплачується органами Пенсійного фонду України за рахунок коштів Державного бюджету України.

3. Подання заяви суддею ВССУ про відставку з 30 вересня 2016 року

Згідно з п. 2 розділу XII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України № 1402 встановлено положення, згідно якого з 30 вересня 2016 року визнати таким, що втратив чинність Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 07 липня 2010 року № 2453-VI, крім положень, зазначених у п.п. 7, 23, 25, 36 цього розділу.

Так, п. 25 зазначеного розділу окреслені правові наслідки, коли суддя іде у відставку з дня набрання чинності цим Законом, а саме:

1) право на отримання щомісячного довічного грошового утримання у розмірі, визначеному цим Законом. Підставою для реалізації такого права є обов'язкове дотримання двох рівноцінних умов, по-перше, підтвердження відповідності займаній посаді (здатність здійснювати правосуддя у відповідному суді) за результатами кваліфікаційного оцінювання, або призначення на посаду судді за результатами конкурсу, проведеного після набрання чинності цим Законом; по-друге, здійснення обов'язків на посаді судді щонайменше 3 роки з дня прийняття щодо нього відповідного рішення за результатами такого оцінювання або конкурсу;

2) в інших випадках, коли суддя іде у відставку після набрання чинності цим Законом, розмір щомісячного довічного утримання становить 80% суддівської винагороди, обчисленої відповідно до положень Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 07 липня 2010 року № 2453-VI із наступними змінами.

На перший погляд видається незрозумілим використане законодавцем формулювання «в інших випадках». Виникає питання, про які саме «інші випадки» йде мова.

Відповідно до п. 5 п. 16¹ розділу XV «Перехідні положення» Конституції України в редакції Закону України № 1401 з дня набрання чинності цим Законом у випадку ліквідації суду, утвореного до набрання ним чинності, зокрема ВССУ, судді такого суду мають право подати заяву про відставку або заяву про участь у конкурсі на іншу посаду судді в порядку, визначеному законом.

На наше переконання, з комплексного аналізу норм Закону України № 1402, у т.ч. п. 25 розділу XII «Прикінцеві та перехідні положення» цього Закону «іншими випадками» є такі:

1) подання заяви про відставку (рівнозначне використанню формулювання «коли суддя іде у відставку»), яка не відкликана суддею до кінцевого строку подачі документів на участь у проведенні оголошеного після набрання чинності цим Законом конкурсу на іншу посаду;

2) подання заяви про відставку до проходження кваліфікаційного оцінювання для участі у конкурсі на іншу посаду;

3) подання заяви про відставку до призначення на посаду судді за результатами конкурсу, проведеного після набрання чинності цим Законом.

Використання розділового сполучника «або» у формулюванні пп. 5 п. 16¹ розділу XV «Перехідні положення» Конституції України в редакції Закону України № 1401 реченні вживається на означення того, що з ряду перелічених випадків (доступних для вибору дій) можливий тільки один із них, тобто подання заяви або про відставку, або про участь у конкурсі на іншу посаду судді в порядку, визначеному законом.

Варто звернути увагу, що в п. 6 Прикінцевих положень проекту Закону про Державний бюджет України на 2017 рік № 5000 від 15 вересня 2016 року [4] відсутня норма, визнана рішенням Конституційного Суду України від 8 липня 2016 року № 1-27/2016 такою, що не відповідає Конституції України (є неконституційною) [5].

Мова йде про положення п. 11 Прикінцевих положень Закону України «Про Державний бюджет України на 2016 рік» від 25 грудня 2015 року № 928- VIII у тій частині, яка передбачає, що норми і положення Закону України «Про судову систему і статус суддів» застосовуються у порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України, виходячи з наявних фінансових ресурсів державного і місцевих бюджетів та бюджету Фонду соціального страхування України [5].

Таким чином, Конституційний Суд України вкотре дійшов висновку, що вищезазначене положення щодо надання Кабінету Міністрів України повноваження на свій розсуд визначати видатки Державного бюджету України на фінансування судів і діяльності суддів порушує конституційні засади поділу державної влади в Україні та становить загрозу для незалежності суддів, гарантування якої є забезпеченням конституційного права особи на захист.

4. Подання заяви суддею ВССУ про участь у конкурсі на іншу посаду

Крім пп. 5 п. 16¹ розділу XV «Перехідні положення» Конституції України в редакції Закону України № 1401 право судді ВССУ брати участь у конкурсі на посаду судді Верховного Суду України у відповідному касаційному суді у порядку, визначеному цим Законом, регламентовано п. 14 розділу XII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України № 1402.

Водночас таке право може бути реалізоване суддею ВССУ лише після проходження кваліфікаційного оцінювання, що є умовою для участі у конкурсі на посаду судді Верховного Суду України.

Такий висновок безпосередньо випливає зі змісту абз. 2 п. 14 розділу XII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України № 1402. Так, у разі якщо кандидати з числа суддів мають однакову позицію за рейтингом, визначеним за результатами кваліфікаційного оцінювання для участі у конкурсі на посаду судді Верховного Суду України, при всіх інших рівних умовах перевага надається судді, який має більший стаж роботи в судах касаційної інстанції чи Верховному Суді України.

Питання щодо встановлення відповідності займаній посаді судді, якого обрано безстроково до набрання чинності Законом України № 1401, у т. ч. судді ВССУ, регламентоване, по-перше, пп. 4 п. 16¹ розділу XV «Перехідні положення» Конституції України в редакції Закону України № 1401, по-друге, п.п. 20-21 розділу XII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України № 1402.

Згідно з п. 21 розділу XII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України № 1402 ВККСУ завершує процедуру кваліфікаційного оцінювання, розпочаті до набрання чинності цим Законом, за правилами, які діяли на день початку такого кваліфікаційного оцінювання. Мова йде про такі правила:

– Порядок та методологія кваліфікаційного оцінювання судді (затвердженого рішенням ВККСУ від 21 жовтня 2015 року № 67/зп-15) [6];

– Положення про порядок складання іспиту та методу його оцінювання під час кваліфікаційного оцінювання судді (затвердженого рішенням ВККСУ від 26 жовтня 2015 року № 70/зп-15) [7].

Варто звернути увагу, що згідно вимог п. 6 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про забезпечення права на справедливий суд» від 12 лютого 2015 року № 192-VIII було передбачено, що ВККСУ забезпечує проведення первинного кваліфікаційного оцінювання суддів з метою прийняття рішень щодо можливості здійснення ними правосуддя у відповідних судах, зокрема суддів вищих спеціалізованих судів – протягом 6 місяців з дня набрання чинності цим Законом, тобто з 29 березня 2015 року до 29 вересня 2015 року.

Однак слід констатувати, що станом на 29 вересня 2016 року не реалізовано вищезазначені положення, у зв'язку з чим до суддів ВССУ не можуть бути застосовані положення п. 21 розділу XII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України № 1402, згідно з якими судді, які за результатами цих процедур підтвердили свою здатність правосуддя у відповідному суді, не проходять кваліфікаційного оцінювання для підтвердження відповідності займаній посаді.

Зауважимо, що у вищеведеному законодавчому формулюванні «здатність правосуддя у відповідному суді» допущено стилістичну помилку, оскільки в Законі України № 1402, який прийнятий і набирає чинності одночасно із Законом України № 1401, характерним є вживання словосполучення «здатність здійснювати правосуддя у відповідному суді».

Також не можемо не звернути увагу на те, що вищезгадані правила проведення кваліфікаційного оцінювання суддів, затвержені Рішеннями ВККСУ від 21 та 26 жовтня 2015 року, розроблено відповідно до Закону України «Про судову систему і статус суддів», розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про забезпечення права на справедливий суд», а тому вони втрачають чинність на підставі п. 2 розділу XII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України № 1402, і, відповідно, не можуть врегулювати процедуру проведення кваліфікаційного оцінювання для участі у конкурсі суддів ВССУ.

Логічно випливає, що ВККСУ мають бути розроблені нові правила проходження кваліфікаційного оцінювання, у т. ч. у зв'язку з проведенням конкурсу, на підставі насамперед Закону України № 1402.

Згідно з п. 20 розділу XII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України № 1402 відповідність займаній посаді такого судді оцінюється колегами ВККСУ в порядку, визначеному цим Законом.

При цьому виявлення за результатами такого оцінювання невідповідності судді займаній посаді за критеріями компетентності, професійної етики або доброчесності чи відмова судді від такого оцінювання є підставою для звільнення судді з посади за рішенням Вищої ради правосуддя на підставі подання відповідної колегії ВККСУ.

Неодноразово автором зазначалося у наукових публікаціях [8], що згідно з ч. 1 ст. 112 Закону України № 1402 суддя може бути звільнений з посади виключно з підстав, визначених ч. 6 ст. 126 Конституції України, серед яких не передбачено такої підстави для звільнення, як виявлення за результатами кваліфікаційного оцінювання невідповідності судді займаній посаді за критеріями компетентності,

професійної етики або доброчесності чи відмова судді від такого оцінювання.

5. Подання заяви суддею ВССУ про переведення на посаду в іншому суді

Насамперед слід зауважити, що питання про можливість переведення судді ВССУ на посаду в іншому суді може виникнути з огляду на положення п. 5 ч. 6 ст. 126 Конституції України у редакції Закону України № 1401, ст.ст. 82, 117 Закону України № 1402.

Так, згідно з ч. 3 ст. 82 Закону України № 1402 переведення судді на посаду судді до іншого суду того самого рівня може здійснюватися без конкурсу тільки у випадках реорганізації, ліквідації або припинення роботи суду, в якому такий суддя обіймає посаду судді.

Відмова від переведення до іншого суду (у т. ч. ухилення від виконання рішення про переведення) у разі ліквідації чи реорганізації суду, в якому суддя обіймає посаду, є підставою для звільнення судді за рішенням, ухваленим Вищою радою правосуддя (п. 5 ч. 6 ст. 126 Конституції України у редакції Закону України № 1401, ст. 117 Закону України № 1402).

Використання у формулюванні ч. 3 ст. 82 Закону України № 1402 «може здійснюватися без конкурсу тільки у випадках реорганізації, ліквідації або припинення роботи суду» слова «може» вказує лише на вірогідність висловлювання, тобто свідчить про відсутність імперативної вимоги щодо переведення судді на посаду судді до іншого суду того самого рівня у випадку ліквідації суду, в якому такий суддя обіймає посаду судді.

Варто також зазначити, що так само, як і у випадку із затвердженнями ВККСУ правилами проходження кваліфікаційного оцінювання, затвержене рішенням ВККСУ від 23 жовтня 2015 року № 68/зп-15 Положення про порядок переведення судді до іншого суду того самого рівня у випадку реорганізації, ліквідації або припинення роботи суду [9] розроблено насамперед на виконання приписів ч. 2 ст. 53, ч. 3 ст. 75, ч. 2 ст. 82 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» в редакції Закону України «Про забезпечення права на справедливий суд» з наступними змінами, а тому воно втрачає чинність разом із цим Законом на підставі п. 2 розділу XII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України № 1402, і, відповідно, не може регламентувати процедуру переведення суддів ВССУ.

Залишається відкритим питання статусу суддів ВССУ, які не мають права на відставку через відсутність стажу роботи на посаді судді, а також тих, які не відповідають жодній із вимог до кандидатів на посаду судді Верховного суду України, визначених ч. 1 ст. 38 Закону України № 1402.

З огляду на п. 5 п. 16¹ розділу XV «Перехідні положення» Конституції України в редакції Закону України № 1401 такі судді мають право подати заяву про участь у конкурсі на іншу посаду судді в порядку, визначеному законом. При цьому особливості переведення судді на посаду в іншому суді можуть бути визначені законом.

Слід зауважити, що ВССУ до припинення своєї діяльності та ліквідації у встановленому законом порядку є

судом касаційної інстанції з розгляду кримінальних проваджень (справ) та цивільних справ з огляду на норми двох процесуальних кодексів – Кримінального процесуального кодексу України та Цивільного процесуального кодексу України.

Згідно з ч. 3 ст. 82 Закону України № 1402 переведення судді на посаду до іншого суду того самого рівня може здійснюватися без конкурсу тільки у випадках реорганізації, ліквідації або припинення роботи суду, в якому такий суддя обіймає посаду.

При цьому «іншим судом того самого рівня», мабуть, слід вважати майбутній новоутворений Верховний суд України, який згідно зі ст. 36 Закону України № 1402 є найвищим судом у системі судоустрою України й здійснює правосуддя як суд касаційної інстанції, хоча у визначених процесуальним законом випадках та порядку здійснює правосуддя як суд першої або апеляційної інстанції.

Однак, з огляду на вищесказане, мусимо констатувати, що механізм переведення до новоутвореного суду касаційної інстанції не може бути застосований до суддів ВССУ, оскільки положення цього Закону застосовуються з урахуванням норм розділу XV «Перехідні положення» Конституції України (п. 40 розділу XII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України № 1402).

Отже, судді ВССУ, які не мають стажу роботи на посаді судді для реалізації права на відставку, а також ті судді, які не відповідають жодній із вимог до кандидатів на посаду судді Верховного суду України, визначених ч. 1 ст. 38 Закону України № 1402, можуть скористатися правом подати заяву про участь у конкурсі лише на посаду судді місцевого або апеляційного суду.

При цьому праця є якщо не першою, то однією із найголовніших життєвих потреб кожної працездатної людини, у т. ч. і для судді.

На наше глибоке переконання, не буде перебільшенням зауважити, що в такій складній для судової системи час реалізація передбачених ст. 1 Кодексу законів про працю України (далі – КЗпПУ) завдань в частині поступового перетворення праці на благо суспільства в першу життєву потребу кожної працездатної людини особливо гостро стосується суддів ВССУ, оскільки прийняті ними рішення є остаточними і не можуть бути оскарженими, за винятком окремих визначених законом випадків, що безпосередньо впливає на рівень благополуччя у суспільстві [10].

З огляду на це згідно з ст. 49-4 КЗпПУ зайнятість суспільно корисною працею осіб, які припинили трудові відносини з підстав, передбачених цим Кодексом, у т. ч. на підставі п. 1 ч. 1 ст. 40 цього Кодексу у випадку ліквідації установи, при неможливості їх самостійного працевлаштування, забезпечується відповідно до Закону України «Про зайнятість населення», в п. 3 ч. 1 ст. 9 якого визначено, що кожен має право на соціальний захист у разі настання безробіття, що реалізується шляхом надання особливих гарантій працівникам, які втратили роботу у зв'язку зі змінами в організації виробництва і праці [11].

ЛІТЕРАТУРА

1. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) : Закон України від 02 червня 2016 року № 1401-VIII // Голос України. – 2016. – № 118.
2. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02 червня 2016 року № 1402-VIII // Голос України. – 2016. – № 132–133.
3. Про забезпечення права на справедливий суд : Закон України від 12 лютого 2015 року № 192-VIII // Голос України. – 2015. – № 35.
4. Проект Закону про Державний бюджет України на 2017 рік від 15 вересня 2016 року № 5000 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60032
5. Рішення Конституційного Суду України від 08 липня 2016 року № 1-27/2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-16>
6. Про затвердження Порядку та методології кваліфікаційного оцінювання судді : Рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України від 21 жовтня 2015 року № 67/зп-15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vkksu.gov.ua/userfiles/poriadok2.pdf>
7. Про затвердження Положення про порядок складення іспиту та методикою його оцінювання під час кваліфікаційного оцінювання судді : Рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України від 26 жовтня 2015 року № 70/зп-15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vkksu.gov.ua/userfiles/polozhennya2.pdf>

8. Лагнюк О. М. До питання про невідповідність Конституції України підстав для звільнення професійних суддів – осіб, уповноважених на виконання функцій держави / О. М. Лагнюк // Кримінальне судочинство. Судова практика у кримінальних справах. – 2016. – № 1. – С. 101–111.

9. Про затвердження Положення про порядок переведення судді до іншого суду того самого рівня у випадку реорганізації, ліквідації або припинення роботи суду : Рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України від 23 жовтня 2015 року № 68/зп-15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vkksu.gov.ua/ua/perevedennya-suddiv/poloziennia-pro-poriadok-pieriewiediennia-suddi-do-inshogo-sudu-togo-samogo-rivnia-u-wipadku-reorganizacii-likwidacii-abo-pripiniennia-roboti-sudu/>

10. Кодекс законів про працю України : Закон України від 10 грудня 1971 року № 322-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/322-08?nreg=322-08&find=1&text=%EB%B3%EA%E2%B3%E4%E0%F6%B3%FF&x=0&y=0#w11>

11. Про зайнятість : Закон України від 05 липня 2012 року № 5067-VI // Голос України. – 2012. – № 153–154.

УДК 342.571

ПОНЯТТЯ ТА СИСТЕМА СУБ'ЄКТІВ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ ЩОДО СУДОВОЇ ВЛАДИ

THE TERM AND SUBJECTS OF PUBLIC OPINION FORMATION ON JUDICIAL POWER

Овсяннікова О.О.,

к.ю.н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

У статті досліджуються поняття та суб'єкти формування громадської думки щодо судової влади. Аналізується загальне визначення суб'єкта громадської думки, окреслюються основні ознаки суб'єктів громадської думки. Формулюється визначення, наводиться класифікація та дається характеристика суб'єктів, які безпосередньо мають вплив на формування громадської думки щодо судової влади в Україні.

Ключові слова: громадська думка, громадськість, суб'єкт, судова влада, суддя, громадські організації.

В статье исследуются понятие и субъекты формирования общественного мнения относительно судебной власти. Анализируется общее понятие субъекта общественного мнения, очерчиваются основные признаки субъектов общественного мнения. Дается определение, проводится классификация и характеристика субъектов, которые имеют непосредственное влияние на формирование общественного мнения относительно судебной власти в Украине.

Ключевые слова: общественное мнение, общественность, субъект, судебная власть, судья, общественные организации.

The article is about the term and subjects of public opinion formation on judicial power. General definition of public opinion subject is given, and it's mentioned that public opinion subject – are the social groups, societies, which form collective value judgment on socially important events, phenomena of social life. It is proven that major subject of public opinion is the public. However, the public does not mean the whole population, but the part of it; people are united into the public by their points of view (interests, position) or conscious approach to a certain problem; those, who are considered the public, show certain activity (react on situation). The article also formulates a definition of subjects, that directly influence public opinion formation on judicial power in Ukraine, gives their classification and properties. In particular, the subject of public opinion formation on judicial power are social groups, societies, which form collective value judgments on the problems of judicial branch of power functioning. Subjects of public opinion formation on judicial power can be divided into two major groups: inner subjects, those, whose activity directly influences public opinion formation (judicial branch of power bodies, judges as main holders of judicial power, judge self-government bodies, bodies that provide judicial branch of power functioning, judge civil organizations in Ukraine and international judge organizations), and outer – Ukrainian public as a whole and its separate segments, in particular, local population and groups of population, based on professional, ethnic, political, religious, social and other properties, public servants, servants of local governments, rights protection servants and officers, civil organizations, mass media. Besides, the article states that the list of these subjects is to be considered open as in new conditions of social being, other subjects, beside those listed above, can influence the formation of public opinion on judicial power.

Key words: public opinion, public, subject, judicial branch of power, judge, civil organization.

Запорукою стабільного й авторитетного становища судової влади в суспільстві є формування відповідної громадської думки. Громадська думка щодо судової влади являє колективне судження соціально-організованих груп, яке містить оцінку законності, ефективності діяльності органів судової влади й знаходить своє вираження у вимогах громадськості щодо винесення законних та справедливих судових рішень. Важливе значення для судової влади та для становлення демократичної держави має з'ясування кола суб'єктів, які безпосередньо впливають на формування належної громадської думки щодо судової гілки влади.

Аналізом питань, пов'язаних із визначенням суб'єктів громадської думки, займалися, перш за все, соціологи, серед яких – Г. Тард, В. Тьоніс, Дж. Геллап, Ф. Олпорт, Е. Ноель-Нойман, В. Городяненко, В. Коробейніков, Г. Петришин, С. Подлевський, Т. Сасінська-Клас та ін.

Вивченням проблем взаємодії судової влади та громадськості присвятили свої праці такі вчені та практики, як: О. Абросімова, К. Бабенко, В. Городовенко, О. Денісова, С. Денисюк, О. Євтушенко, М. Кобилянський, О. Красовська, В. Лебедєв, М. Логунова, В. Маляренко, І. Марочкін, О. Овчаренко, В. Петренко, С. Праскова, С. Прилуцький, О. Прокопенко, А. Селіванов, А. Смирнов, В. Співак та ін. Однак, безпосередньо визначення та характеристика кола суб'єктів, які впливають на формування громадської думки щодо судової гілки влади, наразі в Україні не досліджуються.

Метою статті є дослідження поняття суб'єкта громадської думки, окреслення основних ознак суб'єктів громадської думки, а також визначення та характеристика суб'єктів, які впливають на формування громадської думки щодо судової влади в Україні.